

LOKALNI IZBORI U BEOGRADU 2024. GODINE

Izveštaj mobilnog ekspertskeg tima
Komiteta pravnika za ljudska prava YUCOM

Beograd, 4. jun 2024. godine

Uvod

Predsednica Skupštine Srbije raspisala je 3. aprila 2024. godine izbore za odbornike za Skupštinu grada Beograda. Nakon izbora u decembru 2023. godine, izveštaji domaćih i stranih posmatrača ukazali su na različite izborne manipulacije. Evropski parlament usvojio je Rezoluciju o Srbiji u kojoj su ukazali da su parlamentarni i lokalni izbori u Srbiji, održani 17. decembra 2024. godine nisu bili poštteni, te da je potrebno sprovođenje nezavisne međunarodne istrage navodnih neregularnosti sa posebnom pažnjom na organizovane migracije birača na izborima u Beogradu.¹

Nakon što je opozicija iznela tri zahteva: održavanje ponovljenih izbora u Beogradu i svih redovnih lokalnih izbora istog dana, formiranje nezavisne komisije koja bi vršila reviziju biračkog spiska i podjednaku dostupnost javnog servisa bude svima. U skladu sa prvim zahtevom, i jednim odgovorenim, 23. aprila usvojene su izmene i dopune Zakona o lokalnim izborima kojima je rok za raspisivanje lokalnih izbora pomeren sa 120 na 150 dana pre isteka mandata, kao i to da od dana raspisivanja do dana izbora ne može proći manje od 30 dana, umesto 45 kako je stajalo u aktuelnom zakonu.² Odmah nakon toga, 26. aprila 2024. godine, predsednica Narodne skupštine raspisala je i izbore u 66 jedinica lokalne samouprave, za isti dan kada su raspisani i beogradski izbori.³ Takođe, istog dana raspisani su i izbori za 17 beogradskih opština, što je učinio predsednik Privremenog organa Grada Beograda, dok je u Nišu predsednik Skupštine grada, raspisao izbore za 5 niških opština.⁴

Komiteo pravnika za ljudska prava je nevladina organizacija koja se 25 godina bavi zaštitom ljudskih prava, kao i izgradnjom i očuvanjem vladavine prava i demokratije u Srbiji. Od sticanja statusa kandidata za članstvo Srbije u Evropskoj uniji pratimo i implementaciju obaveza Srbije u okviru političkog kriterijuma i pregovaračkog Poglavlja 23. U skladu sa tim, JUKOM je za ovaj izborni ciklus organizovao jedan ekspertske mobilni tim za kratkoročno posmatranje izbora i procenu kvaliteta procesa glasanja građana i građanki sa prebivalištem u Beogradu.⁵

¹ Vidi: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-9-2024-0106_EN.html.

² Vidi: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_lokalnim_izborima.html.

³ Niš, Novi Sad, Subotica, Zrenjanin, Vršac, Požarevac, Užice, Čačak, Bačka Topola, Mali Idoš, Žitište, Nova Crnja, Novi Bečej, Ada, Kanjiža, Novi Kneževac, Senta, Čoka, Alibunar, Bela Crkva, Kovačica, Kovin, Opovo, Plandište, Apatin, Odžaci, Bač, Bačka Palanka, Bački Petrovac, Beočin, Bečej, Vrbas, Žabalj, Srbobran, Sremski Karlovci, Temerin, Titel, Indija, Irig, Pećinci, Ruma, Stara Pazova, Šid, Svilajnac, Boljevac, Arilje, Nova Varoš, Sjenica, Čajetina, Gornji Milanovac, Ivanjica, Vrnjačka Banja, Raška, Tutin, Aleksinac, Svrlijig, Bosilegrad, Bujanovac i Surdulica.

⁴ RTS, "[Raspisani izbori za 2. jun za odbornike 66 lokalnih samouprava i beogradske i niške opštine](#)", 26. april 2024. godine.

⁵ Napominjemo da nalazi mobilnog tima nisu bazirani na reprezentativnom uzorku, te da daju samo kvalitativnu procenu u odnosu na rad posmatranih biračkih odbora.

Izborni dan

Kako se poštovanje vladavine prava i nivo demokratije u Srbiji urušava poslednjih nekoliko godina, već 4 izborna ciklusa organizujemo ekspertske mobilni tim, kako bismo doprineli nalazima prisutnih domaćih i stranih posmatrača. U skladu sa tim, nalazi mobilnog tima služe isključivo za dopune nalaza i izveštavanje u okviru pomenutih oblasti. Napominjemo da nalazi mobilnog tima nisu bazirani na reprezentativnom uzorku, te da daju samo kvalitativnu procenu u odnosu na rad posmatranih biračkih odbora.

Mobilni tim JUKOM-a posetio je *ukupno 27 biračkih mesta na teritoriji Grada Beograda*, a posmatran je i rad jedne od lokalnih izbornih komisija.⁶ Na posmatranim biračkim mestima zabeležene su sledeće nepravilnosti u izbornoj proceduri:

- Najmanje 15 biračkih mesta nisu bila pristupačno za osobe sa invaliditetom;⁷
- Na 14 biračkih mesta zabeležen najmanje jedan slučaj porodičnog glasanja;⁸
- Na BM 46 GO Voždovac predsednica biračkog odbora pozvala policiju usled indicija da se birači organizovano dovode na glasanje i okupljaju oko parkiranih motornih vozila u neposrednoj brzini BM, kao i kupovine glasova;⁹
- Na BM 82 GO Voždovac jedan birač došao na glasanje, pa kad je upitan o adresi na kojoj živi nije znao da odgovori, usled čega je u žurbi napustio BM i nije glasao u periodu posmatranja;
- Na BM 21 GO Stari Grad glasač prilikom glasanja telefonirao i pitao za instrukcije za koga da glasa;
- Na BM 15 GO Mladenovac zabeleženo je narušavanje tajnosti glasanja u vidu glasanja više birača iza jednog paravana;
- Na BM 26 GO Vračar zabeleženo je fotografisanje listića iza paravana;

⁶ Mobilni tim obišao je biračka mesta br. 25, 46, 55, 82, 103 i 104 na teritoriji gradske opštine Voždovac, biračka mesta br. 6, 8, 26, 36 i 39 na teritoriji gradske opštine Vračar, biračka mesta br. 21, 22, 26, 27 i 29 na teritoriji gradske opštine Stari Grad, biračka mesta 1, 2, 3, 4, 11, 12, 13, 15, 17, 18 i 27 na teritoriji gradske opštine Mladenovac, kao i Lokalnu izbornu komisiju Vračar.

⁷ Najčešće je biračko mesto bilo premalo za kretanje osoba u kolicima ili su postojeće rampe ili prilazi bili trenutno onemogućene za korišćenje.

⁸ BM 25, 46, 55 GO Voždovac, BM 21, 22, 26, GO Stari Grad, BM 2, 3, 4, 11, 13, 15, 18, 27 GO Mladenovac.

⁹ Ona je snimila par sumnjivih opisanih situacija, uključujući i audio snimke birača koji je tražio isplatu u iznosu od 3000 dinara, ukazujući da su prethodni birači toliko dobili za glasanje i snimke pokazala posmatraču, a 2 policijska inspektora su došla na lice mesta u roku od sat vremena od prijave i obavila razgovor sa njom, ali nisu zatekli opisane situacije pa su otišli.

Lokalni izbori u Beogradu 2024. godine
Izveštaj mobilnog ekspertskeg tima Komiteta pravnika za ljudska prava YUCOM

- Na 4 biračka mesta se desila situacija da su birači menjali prebivalište u prethodnih 12 meseci te da nisu mogli da glasaju na trenutnom mestu prebivališta, već na prethodno prijavljenoj adresi;
- Na 8 biračkih mesta posmatračima nije bilo omogućeno / ponuđeno da popune / potpišu Zapisnik o posmatračima rada biračkog odbora;
- Na 8 biračkih mesta u samoj prostoriji ili povezanoj prostoriji su bili prisutni radnici javne ustanove, najčešće pripadnici obezbeđenja.

Na pojedinim biračkim mestima primećena je *nedovoljna obučenosć članova*, posebno predsednika biračkih odbora, što je uticalo na usporavanje sprovođenja izbornog procesa u toku izbornog dana. Pored toga, pojedina biračka mesta su u prethodnim ciklusima bila fizički premala za broj birača, što je uzrokovalo gužve i redove u toku izbornog dana, te je deo birača prebačen na nova biračka mesta. Većina birača o ovome nisu bili na vreme obavesteni, što je dovelo do upućivanja birača na samom BM da su sada na drugom BM, usled čega su *neki i odustajali od glasanja*.

Na 9 BM bili su prisutni posmatrači posmatračke misije CRTA, na 5 BM posmatrači posmatračke misije CeSID, na 1 BM posmatrači Ambasade Sjedinjenih Američkih Država, na 1 BM posmatrači Delegacije Evropske Unije u Srbiji.

Tim Komiteta pravnika za ljudska prava